

1891) Բաղդադ անոր հետ նշանուեցաւ եւ անկէ տարիներ վերջը յԱնգղիա կատարուեցաւ անոնց հարսենական հանդէսը. իսկ Թովմասի մեծ եղբայրը Հանրի Լինչ (վախ. 1873). Եփրատի արշաւանաց պետը, ամուսնացաւ Տէյլըրի կա-
րողին մեծ աղջկան հետ 1837ին: Սակայն մեր Լինչին երակներուն մէջ կար քիչ շատ հայկա-
կան արիւն, որովհետեւ անոր մտնական մամը, այս ինքն, Տէյլըրի կինը՝ ստուգիւ բաղդադա-
բնակ եւ հաւանօրէն հոն ծնած հայուհի մըն էր եւ կը կոչուէր Ծաղիկ կամ Ռողա խաթուն Յով-
հաննէսեան որ յԱնգղիա մեռաւ եւ տակաւին մս-
րենական հեռաւոր ազգականներ ունի ի Բասրա:
Յիշեալ երկու եղբայրները Լինչ առեւտրական տան եւ շոգենաւային ընկերութեան առաջին
հիմնադիրներն եղան¹:

2. Աղա խաչիկ արու զաւակ չունէր, այլ միայն երկու աղջիկ, այս ինքն, Թանգ եւ Ովսան-
նա: Ասոնց առաջինը (ծն. 16 Մարտ 1826, վախ. 20 Ապր. 1892 հ. տ.) կինն էր Մինա-
սեան Աղա Մուքէլին որ Բաղդադի Անգղիական
հիւպատոսարանի առաջնակարգ պաշտօնեանե-
րէն մէկն էր. իսկ երկրորդը այս է Ովսաննա,
ամուսինն էր Ստեփան (Stephan) Լինչի, որ վե-
րջիշեալ երկու Լինչ եղբայրներուն կրտսերա-
գոյն եղբայրն էր եւ ատեն մը կը գտնուէր ի
Բաղդադ իբրեւ Լինչ առեւտրական տան տնօ-
րէն եւ կառավարիչ եւ ի Լոնտոն վախճանեցաւ
1896ին: Ովսաննա եւս նոյն Մայրաքաղաքը եր-
կար ատեն բնակեցաւ եւ մեծ հիւրընկալութիւն
կ'ընէր հոն ուղեւոր հայազգի եկեղեցականնե-
րու, ինչպէս որ կը յիշէ Աբրահամ Ավագեան
իր «Շար հայ կենսագրութեան» երրորդ հա-
տորին մէջ (էջ 98—99): Ստեփան Լինչ տա-
կաւին ողջ զաւակներ ունի ի Լոնտոն:

3. Աղա խաչիկ Հնդկաստանցի չէր եւ ոչ
ալ Բաղդադի Անգղիական հիւպատոս, այլ Զու-
ղայեցի հօր զաւակ եւ ի Բասրա ծնած 22 Նոյ.
1800 ըստ հ. տ. եւ ի Բաղդադ վախճանեալ
10 Մայիս 1858: Ատեն մը յիշեալ քաղաքին
Անգղիական հիւպատոսարանի առաջին թարգ-
մանն էր եւ վերջէն փոխ-հիւպատոս եղաւ եւ
մեծ հարստութեան տէր դարձաւ, անոր մա-
սին հետեւեալը կը կարգանք «Պատմութիւն
Նոր-Զուղայու» գրքին առաջի հատորին մէջ,
էջ 157:

«Ի Բաղդադ քաղաքի, Աղայ խաչիկ Միլը-
տիչեան, այր ճոխ ըստ ազգասիրութեան եւ ըստ

¹ Տես «Արմենիա Լինչի», տպ. Լոնտոն 1902, ինքն
կենսագրական նամակ առ Յոնապետեան:

հայրենասիրութեան մասին, որ վարէ զպաշտօն
փոխ-հիւպատոսութեան Անգղիացւոց, Աղա
խաչիկին կնոջ անուն էր Սառա:

Հոս յայտարարուի թէ ծանուցանելու որ
Բաղդադի Անգղիական հիւպատոսարանի գոր-
ծերու մէջ, անոր սկզբնաւորութենէն, այս ինքն,
1798էն մինչեւ համաշխարհական պատերազ-
մին սկիզբը, Հայերը գրեթէ միշտ կարեւոր դեր
ու դիրք ունեցան, իբրեւ փոխ-հիւպատոս, իբրեւ
թարգման եւ գրագիր. կը բաւէ յիշել Զու-
ղայեցի Տէր Մինասեան Մուքէլ եւ անոր տղան
Աղա Մինաս եւ Թոռը՝ Աղա Մուքէլ, Աղա Սար-
գիս Թախմանեան, Թադէոսեանները եւ վերջա-
պէս բնիկ Եփրատի Յովհաննէս Բ. Ներսէսեան
վերջին թարգմանը, որ յիշեալ պատերազմին
սկիզբները Դէր-էլ-Զօր քստորուեցաւ եւ յետոյ
աղատ արձակուեցաւ: Սակայն Բաղդադի ան-
կումէն այս ինքն, 1917, Մարտ 11էն մէկ
քանի գիշեր առաջ նորէն բռնուեցաւ եւ ծա-
ծուկ չարաչար սպանուեցաւ անպէս որ անոր
մարմնոյն տեղը անյայտ է մինչեւ այսօր: Տարա-
բախտ Ներսէսեանը սիրահար էր համեմատա-
կան լեզուաբանութեան եւ կ'աշխատէր լեզուա-
բան ըլլալ:

Բաղդադի հիւպատոսարանի մասին լրածնիս
կրնանք ըսել — թէեւ նուազ չափով — նաեւ
Բասրայի Անգղիական հիւպատոսարանի մասին¹:
Ռուսական եւ գաղղիական հիւպատոսարաններն
ալ ունեցան մէկ քանի կարեւոր Հայ պաշտօնա-
տէրներ:

ՆԵՐՍԷՍ Ա. ՍԱՅԵՂԵԱՆ

¹ Ահա օրինակ մը «Ի Բասրայ քանի ամօք յառաջ
նշանաւոր էր Աղայ Բարսեղ Յովհաննէսեան Տէր Գաթա-
րեանց, որ եւ զփոխ-հիւպատոսութեանն վարէր զգործ ի
կողմանէ տէրութեան Անգղիացւոց, այլ յետ վախճանե-
լոյն նորա, ըստ հասարակացն առածի շիջաւ ճրագ տանն
նորա եւ միակ օրդին նորա Յովհաննէս ոչ մարթացաւ հաս-
տատուն պահել զտունն իւր հայրենի (Պատմութիւն Նոր-
Զուղայու, հատ. Ա. էջ 157): Բաղդադի Անգղ. հիւպա-
տոսութեան հաստատութենէ յառաջ ալ Հայերը կարեւոր
դիրք ունէին իբրեւ միակ ներկայացուցիչ ու գործակալ
Բասրայի Անգղիական հիւպատոսին. այս մասին ուրիշ ան-
գամ պիտի գրեմ: